

PREČ S NULKÁČSKYMI PROBLÉMAMI!

Pomôcka pre učiteľov nultých a prvých ročníkov

Zuzana TICHÁ

Táto publikácia vychádza v rámci projektu „Žiaci zo znevýhodneného prostredia“, ktorý je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, ktorého sprostredkovateľom je Nadácia otvorenej spoločnosti.

Projekt Mgr. Zuzany Tichej v nultom ročníku ZŠ v Plaveckom Štvrtku, ktorý je východiskom tejto metodické pomôcky, patril medzi najlepšie metódy a prístupy vo vzdelávaní rómskych detí, ktoré sú opísané v publikácii SGI „Nie je škola ako škola“, dostupnej elektronicky na www.governance.sk.

Preč s nulkáčskymi problémami

Autorka: Mgr. Zuzana Tichá

Bratislava, september 2010

© Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť

Kalinčiakova 27, 831 04 Bratislava

www.governance.sk, sgi@governance.sk

ÚVOD	5
ZÁKLADOM JE ATMOSFÉRA V TRIEDE	6
AKTIVITY NA PODPORU SOCIÁLNEHO CÍTENIA A VNÚTORNÉHO PREŽÍVANIA	8
VYJADROVANIE POCITOV NA HUDBU PROSTREDNÍCTVOM FARIEB	8
ZÁŽITKOVNÍK	8
HÚSENIČKA AGNEŠKA	8
PSÍK BODRÍK	9
JA A MOJE ZVIERATKO	9
DIDAKTICKÉ NÁMETY	10
MATEMATIKA	10
ČAROVNÝ KLOBÚK	10
ČÍSLOVANÉ DOMČEKY	10
KTO NÁJDE VIAC?	10
SMUTNÁ NULA	10
HÚSENIČKA	11
KOCKY A DOMINO	11
SLOVENSKÝ JAZYK	12
PUZZLE	12
PÍSMENKOVÁ SKLADAČKA	12
PÍSMENKOVÁ SCHOVÁVAČKA	12
POKAZENÉ PÍSMENKÁ	12
ABECEDA	12
SLABIKOVÉ PEXESO	12
MATEMATIKA + SLOVENSKÝ JAZYK = ZÁBAVA	13
Lodička	13
PRÍRODOVEDA + VÝTVARNÁ VÝCHOVA = PROJEKTY	15
KALENDÁR PRÍRODY	15
ZVIERATÁ	15
MOJA RODINA A BYDLISKO	16
ŽIAČIK SEPARÁČIK	17
PRÍLOHA 1: SMUTNÁ NULA	19
PRÍLOHA 2: SLABIKOVÉ PEXESO	27
PRÍLOHA 3: LODIČKA	29
PRÍLOHA 4: VLÁČIK SEPARÁČIK	31

ÚVOD

Každý začiatok je ťažký. Ľahké to nemá ani dieťa, ktoré prichádza do triedy a musí byť odlúčené od svojej rodiny na niekoľko hodín, ktoré mu pripadajú ako večnosť, pričom vo svojej malej detskej duši vôbec nerozumie tomu, prečo musí chodiť do školy.

Ľahké to však nemá ani učiteľ (najmä začínajúci), ktorý pracuje s deťmi z málo podnetného prostredia. Vzhľadom na to, že existuje len málo metodických publikácií napomáhajúcich práci s týmito deťmi, úloha učiteľa, nielen v nultých ročníkoch, je ešte viac sťažená. Materiál si učiteľ musí koľkokrát sám svojpomocne vyrobiť.

Úlohou tejto publikácie je poskytnúť niekoľko rád a metodických pomôcok, ktoré boli overené a mimoriadne úspešné u samotných detí (konkrétne „nulkáčov“) a pomohli im adaptovať sa na školu. Využiť sa však dajú aj v prvom ročníku základných škôl. Môžu napomôcť a uľahčiť taktiež učiteľovi (predovšetkým začínajúcemu) skvalitniť vyučovací proces, aby v konečnom dôsledku vládla v triede uvoľnená a hravá atmosféra ako pre deti, tak aj pre učiteľa.

Základom je atmosféra v triede

ZÁKLADOM JE ATMOSFÉRA V TRIEDE

ALEBO PREČ S NULKÁČSKYMI PROBLÉMAMI!

Keďže deti z málo podnetného prostredia často prichádzajú prvýkrát do školy nezvyknuté byť odlúčené od rodičov, omnoho ťažšie sa adaptujú na nové prostredie ako deti, ktoré navštevovali materskú školu. Rovnako nemajú základné návyky, ku ktorým sú v predškolskej príprave vedené. Tieto problémy z veľkej časti riešia nulté ročníky, ktoré nahrádzajú absentujúcu predškolskú prípravu detí z málo podnetného prostredia. Výhodou nultých ročníkov je fakt, že sa môžu prispôbiť individuálnym potrebám detí a pracovať tempom, ktoré vyhovuje predovšetkým deťom a to z dôvodu, že nie sú poháňané striktne danými učebnými plánmi a osnovami ako je tomu vo vyšších ročníkoch.

Pri sťaženej adaptácii detí na školu bývajú častými možnými ukazovateľmi prežívania stresu alebo strachu zo školy bolesti hlavy, brucha, zubov a plač opakujúce sa podozrivo často. Tieto problémy vo významnej miere eliminuje „otvorenie dňa“ alebo **RANNÁ KOMUNITA** na koberci, rozhovor o niečom pozitívnom, prípadne hry, ktorými si deti získavajú dôveru voči učiteľovi i spolužiakom, čo výrazne napomáha pozitívnej atmosfére v triede. Deti sa pri nich uvoľnia a naštartujú do nového dňa.

Časté bolesti zubov bývajú u detí z málo podnetného prostredia každodenným problémom vzhľadom na nedostatočné hygienické návyky z domova. Aj tento problém sa dá vyriešiť zábavnou formou, a to spoločným **UMÝVANÍM ZÚBKOV**. Každé ráno po spoločnej rannej komunite, ako aj po spoločnom **UMÝVANÍ RÚK PRED RAŇAJKAMI** v kruhu triedy (keďže väčšina detí ide do školy hladných) si budú s radosťou umývať zuby, lebo je to pre nich niečo nové, čo doma nepoznali.

V neposlednom rade je veľmi účinným pomocníkom proti bolestiam, únave a strachu **STAN** s matracmi a dekou na prikrytie. Dieťa sa doň môže ísť „ukryť“, nerušene si ľahnúť, prípadne si aj pospať, ak sa cíti unavené alebo ho niečo bolí nielen po fyzickej stránke.

„Doma nie je dobre, ale v škole je dobre, lebo je tu veľa hračiek, nekričíme, ale hráme sa s bábikami a kockami.“

žiaci 0. ročníka v Plaveckom Štvrtku

K pozitívnej atmosfére v triede prispieva taktiež **VÝZDOBA TRIEDY** detskými prácami. Nie je pre deti nič krajšie, ako keď si samé hrdo pochvália svoju triedu, že je „najkrajšia na škole“ a aj preto do nej rady chodia.

„Učiť sme začínali klasickou metódou, pomocou šlabikárov a iných učebných pomôcok pre základné školy. Tento systém sa neosvedčil, bolo nutné nájsť spôsob, vďaka ktorému deti nielen motivujeme na vyučovaní, ale aj k pravidelnej dochádzke do školy. Máme možnosť robiť aktivity, ktoré v školskom prostredí nie sú bežné, pretože my sme v podstate škôlkari. Táto forma je pre našich žiakov omnoho prijateľnejšia a viac ich baví. Toho dôkazom sú aj viditeľné pokroky u detí.“

p. učiteľka Zuzana Tichá

Metódou sedavej výučby v laviciach pomocou šlabikárov a veľmi častým využívaním pracovných listov učiteľ a v konečnom dôsledku hlavne deti v nultom ročníku ďaleko nezájdu. Vzhľadom na svoj vek, nesústredenosť a dovtedajší nedostatok podnetov potrebujú „nulkáči“ predovšetkým hravé, motorické aktivity, ktoré **NEPRESAHUJÚ 15 MINÚT** a v čo najväčšej možnej miere sú absolvované na **KOBERCI** alebo v **PRIESTORE TRIEDY**.

Ak už je nevyhnutné posadiť sa do lavíc napríklad pri písaní, veľmi osvedčené je usporiadanie **LAVÍC DO TVARU U** kvôli uvoľnenejšej atmosfére, pretože deti na seba vidia, čo ich podporuje v komunikácii a nabáda k väčšej aktivite.

V nultom ročníku platí „**ŠKOLA HROU**“ dvojnásobne. Hravým spôsobom a súťažami deti ani nezistia, že sa učia. Pri hre sú viac spontánne, sústredené, motivované, aktívne a schopné vstrebávať nové podnety. Pri práci v skupine sa navzájom učia pomáhať si a komunikovať medzi sebou. V konečnom dôsledku sa kombináciou didaktických hier a skupinovú prácou dajú dosiahnuť veľmi pekné výsledky v podobe projektov, ktorých výsledný efekt poteší svojou originalitou a farbami predovšetkým samotných malých tvorcov a rozjasní celú triedu.

AKTIVITY NA PODPORU SOCIÁLNEHO CÍTENIA A VNÚTORNÉHO PREŽÍVANIA

Vzhľadom na to, že deti (nielen) z málo podnetného prostredia často nemá kto v domácom prostredí viesť k pozitívnemu prístupu nielen k sebe, ale aj ku svojmu okoliu, neraz sa či už v triede alebo na ulici stretne s necitlivým a hrubým správaním sa voči druhým deťom, ale i dospelým alebo zvieratám. Cieľom učiteľa by malo byť podľa možností vynaložiť čo najväčšie úsilie, aby u detí v triede formoval a podporoval slušné správanie a pozitívny vzťah k sebe i všetkému živému vôkol seba. Aktivít a hier, ktoré podporujú takéto správanie je mnoho a niekoľko veľmi obľúbených u detí je tu tiež uvedených.

VYJADROVANIE POCITOV NA HUDBU PROSTREDNÍCTVOM FARIEB

Táto aktivita stimuluje hneď niekoľko zmyslov a predstavivosť, deti veľmi upokojuje (niektoré si počas relaxácie aj zdiemnu) a podporí vnútorné prežívanie. Najprv si deti políhajú na koberec (matracce/deky a pod.), zatvoria oči a uvoľnia sa, učiteľ pustí relaxačnú hudbu, pričom do hudby môže rozprávať imaginatívny, upokojujúci príbeh. Po relaxácii s nenásilným ukončením si deti posadajú do lavíc, kde už majú pripravené vodové farby. Ich úlohou je do mokrého podkladu zapúšťať akvarel, pričom však majú vyberať farby, ktoré im najviac pripomínajú hrajúcu hudbu. Na suchý výkres potom nakvapkáme čierny tuš a deti ho rozfúkajú. Na záver sa porozprávame o našich pocitoch, farbách a čo všetko machule z tušu pripomínajú.

ZÁŽITKOVNÍK

Každý mesiac/štvrtrok deti radi rozprávajú o svojich najsilnejších pozitívnych zážitkoch prežitých v škole so svojimi kamarátmi. Tieto svoje zážitky so spolužiakmi nakreslia a podľa poradia, ako sa udiali, aj nalepia na baliaci papier. Na konci školského roka vznikne pekný pamätný „Zážitkovník“ s najkrajšími spomienkami na uplynulý rok, ktorý sa môže využiť aj po prázdninách ako motivácia či prvý spoločný krok do nového školského roka.

HÚSENIČKA AGNEŠKA

Hrá sa na spôsob Človeče, nehnevaj sa – s figúrkami a kockou, no najlepšie v dvoch/troch skupinách, pričom každá skupina má svoju figúrku. Húseničku si najprv samotné deti musia zhotoviť. Políčka, po ktorých chodia figúrky, sú brušská húseničky. Môže byť ľubovoľne dlhá a nakreslená na ľubovoľne veľký výkres. Jej brušská vyfarbujú 4 farbami – žltá, červená, zelená, modrá. Každá farba je spojená

s iným typom činností – napríklad na žltú jedna skupina spieva tej druhej, červená znamená, že sa budú obe skupiny objímať, na zelenú si zatancujú a pri modrej robia drepy s hlasným počítaním do 10. Táto hra je medzipredmetová. Jednotlivé farby sa dajú priradiť k rôznym iným činnostiam, červené bruško by však malo mať stále rovnakú funkciu, podporuje totiž dobré vzťahy v triede, navyše deti sa radi objímajú, najmä s pani učiteľkou...:-)

PSÍK BODRÍK

Motiváciou je rozprávka o akomkoľvek psíkovi, ktorý sa ocitol v núdzi, no bola mu poskytnutá pomoc a príbeh sa končí nakoniec dobre (napríklad od Pavla Dobšinského Starý Bodrík a vlk; rozprávkový príbeh o stratenom psíkovi Napoleonovi atď.). Po prečítaní/pozretí rozprávky nasleduje rozhovor zameraný na prežívanie, pocity psíka, ktorý sa zosobní do niektorého plyšového psa v triede. Učiteľ nabáda deti, aby si skúsili predstaviť, že oni sú ten psík, ako by sa cítili (vyhodení, stratení, opustení bez rodičov...), v rozhovore sa dostaneme k tomu, ako sa treba o psíka starať, aké podmienky potrebuje, aby mu nič nechýbalo. Potom môže nasledovať krátka dramatizácia. V závere sa s deťmi dohodneme, že k plyšovému psíkovi v triede, ktorého nazveme podľa hlavného hrdinu rozprávky, sa budeme na určitý čas správať ako k živému. V rámci symbolickej hry mu deti postavia búdu, bude mať misku s jedlom a vodou, bude chodiť na pravidelné veterinárne prehliadky a prechádzky, atď.

JA A MOJE ZVIERATKO

Deti si do školy prinesú fotku, na ktorej sú so svojim zvieratkom. Ak nemajú fotky k dispozícii, môžu sa nakresliť. Keďže nie každé dieťa má svoje vlastné domáce zvieratko, môžu sa nakresliť s akýmkoľvek zvieratkom, s ktorým prichádzajú do intenzívnejšieho kontaktu (starých rodičov, susedov, kamarátov...). Keď už máme zozbierané fotky/kresby detí, v rámci hry „chovateľ týždňa“ vylojujeme každý týždeň z klobúka jedno dieťa s jeho miláčikom, ktorých fotku vyvesíme na jeden týždeň na viditeľné miesto. Počas tohto týždňa nosí malý chovateľ fotky „svojho“ zvieratka, delí sa pri spoločných rozhovoroch s ostatnými o zážitky so zvieratkom, o spôsob starostlivosti, pomoci, prípadne i záchrany zvieratka. Vzhľadom na to, že deti sú ešte primálne, aby sa o zvieratko starali samé, porozprávajú ako pomáhajú rodičom/majiteľom zvieratka. Po vystriedaní sa všetkých detí ako „chovateľov týždňa“ spoločne vyhodnotíme najlepšie zážitky, fotky, kresby, pomoc pri starostlivosti o domáce zvieratko. Pri vyhodnocovaní môžu byť deti detskou porotou.

DIDAKTICKÉ NÁMETY

Didaktických hier a aktivít, ktorými možno netradične zaujať dieťa, je množstvo. Vybrané nižšie uvedené aktivity však patria medzi najobľúbenejšie medzi deťmi možno aj preto, že sú prevažne dynamické a súťaživé, vyžadujú si na realizáciu celý priestor triedy alebo koberca, čím ich stimulujú k aktivite, prípadne si vyžadujú prácu v skupine/vo dvojici, takže deti môžu medzi sebou neustále komunikovať a pomáhať si navzájom, z čoho majú väčšiu radosť ako zo samostatnej práce v školskej lavici. Prírodovedné aktivity v kombinácii s výtvarnou výchovou zase prinesú krásne projekty, ktoré potešia oči a rozveselia svojimi farbami celú triedu, zároveň si deti samé vytvoria učebnú pomôcku a naučia sa niečo nové, ani o tom mnohokrát netušia.

MATEMATIKA

ČAROVNÝ KLOBÚK

Deti vyťahujú z klobúka začarovaných králikov na geometrické tvary. Ak správne uhádnu geometrický tvar a jeho farbu, podarí sa im odkliať králika. Sťažené podmienky sú určovanie tvaru so zaviazanými očami. Ak sa im to nepodarí, dajú zálohu (niečo svoje – peračník, sveter atď.). Aby svoje veci dostali naspäť, musia na záver hry splniť podmienky, ktoré určia deti (zatancovať, zaspievať, drepy...).

ČÍSLOVANÉ DOMČEKY

Na papier formátu A4 nakreslíme domček a do jeho stredu veľké číslo (alebo geometrický tvar). Každý domček je jedno stanovište. Deti bežia k domčeku, ktorého číslo (tvar) učiteľ zatlieska/povie. Stanovištia sú voľne rozmiestnené v triede alebo na školskom dvore.

KTO NÁJDE VIAC?

Kartičky s číslami (môžu sa opakovať) sú rozložené v strede kruhu, ktorý tvoria deti sediace s rukami za chrbtom. Na povel (tlieskanie/zakričanie počtu) čo najrýchlejšie hľadajú dané číslo. Vyhráva ten, kto správne nájde najviac čísel. Hra má viac kôl a každé kolo môže vyhrať iné dieťa, čím môže mať viac detí radosť z úspechu. Treba si však dať pozor na disciplínu pred odštartovaním a dohodnúť sa na pravidle, kto prvý drží kartičku, tomu patrí.

SMUTNÁ NULA

Hra na spôsob Čierneho Petra. Spočíva v hľadaní dvojíc, ktoré patria k sebe. Na jednej karte je číslo, k nemu deti priradujú počet predmetov na druhej karte. Nula je preto smutná, lebo ako jediná dvojicu nemá. Hra je uľahčená pre slabších počtárov tým, že pri každom čísle (výsledku) je nakreslený obrázok, ktorý napomáha nájsť jeho správnu dvojicu. Keď je napríklad pri čísle 2 nakreslený dinosaurus, budú k tomuto číslu hľadať kartu, na ktorej je znázornený určený počet dinosaurov (konkrétne 1 tyrannosaurus a 1 brontosaurus).

Karty sa všetky po jednom rozdelia deťom. Hneď ako ich majú v rukách, pozrú sa, či nemajú pár. Ak majú, položia pár pred seba. Pokračuje sa tak, že jedno dieťa ťahá ľubovoľnú kartu od svojho suseda, pričom sa snaží vytiahnuť dvojicu k niektorej zo svojich kariet, čo drží v rukách. Ak sa mu to podarí, dvojicu kariet opäť položí pred seba. Potom je na ťahu spoluhráč, od ktorého si ťahal. Takto sa pokračuje, kým sa všetky dvojice kariet nenájdu. Vyhráva (alebo prehráva – podľa dohody) hráč, ktorému

zostala v rukách smutná nula, lebo ju rozveselil. Vyhrať môže aj ten hráč, ktorý našiel najviac správnych dvojíc kariet.

Využitie hry však nie je len v matematike. Motívy na kartách sú volené tak, aby mohli napomáhať aj pri komunikácii. Deti môžu pomenovávať predmety na kartičkách, určovať ich začiatkové a koncové písmeno a súčasne ich zovšeobecňovať do niektorej kategórie, napr. stoly a stoličky sú nábytok, jablká a hrušky sú ovocie, atď. Na každej karte s číslom je toto číslo napísané aj slovom, aby sa dieťaťu dostalo do očí a šikovnejšie deti môžu opäť určovať začiatkové a koncové písmeno. Kartičky si deti môžu vyfarbiť buď samé, alebo na základe pokynov učiteľa, čím si zároveň precvičia farby. (Príloha č.1)

HÚSENIČKA

Hra, ktorá sa opäť môže využiť pri porovnávaní čísel. Na jej výrobe sa s pomocou učiteľa zúčastňujú aj deti, bude pre nich húsenička potom vzácnejšia. Na dlhší pás papiera sa nakreslí 21 kruhov, čiže brušiek húseničky. Prvý kruh je hlava, pričom ústa húseničky sú otvorené v tvare nuly. Za nulou (hlavou) nasledujú čísla od 1 – 20. Každé bruško húseničky deti môžu vyfarbiť inou farbou, učiteľ do brušiek vpiše čísla a hra sa môže začať. Húsenička je vlastne veľká číselná os. Deti sa postavia k hlave húseničky, odkiaľ skáču a súťažia, kto ďalej doskočí. Obmenou môže byť skok odzadu, čiže od posledného bruška smerom k hlave. Ten, kto doskočí na bruško s najnižším číslom, vyhráva. Výbornou vizuálnou pomôckou je malá húsenička (číselná os) nalepená na lavici. Zíde sa najmä deťom s potrebou názoru.

KOCKY A DOMINO

Sú to hry, ktoré všetci poznáme, ale u detí výborne rozvíjajú matematické myslenie. Kocky sa dajú využiť pri porovnávaní čísel a súčasne si zasúťažiť, kto hodí viac. Domino bude zábavnejšie, ak si ho deti vlastnoručne vyrobia ako kartičky s rôznym počtom bodiek.

SLOVENSKÝ JAZYK

PUZZLE

Písmená (alebo akýkoľvek iný obrázok) formátu A5 sú rozstrihané na 6 častí. Deti v skupinách súťažia, ktorá skupina skôr poskladá správne písmeno.

PÍSMENKOVÁ SKLADAČKA

Z natrhaných kúskov farebného papiera deti skladajú písmenko a lepia na farebný papier. Môžu pracovať vo dvojiciach.

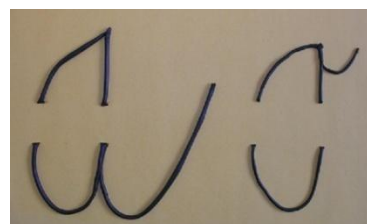

PÍSMENKOVÁ SCHOVÁVAČKA

Kartičky s rôznymi písmenami (obmena napr. s číslami/geometrickými tvarmi) sú poschovávané po triede a deti rozdelené do skupín hľadajú svoje stratené písmenká.

POKAZENÉ PÍSMENKÁ

Dotváranie chýbajúcich častí písmen z plastelíny.

ABECEDA

Deti sediace v kruhu držia kartičku s písmenom (opäť môže byť obmena s číslami, geometrickými tvarmi atď.). Po vyslovení konkrétneho písmena si vymenia miesta iba tí, ktorí ho majú na kartičke. Na povel „abeceda“ si vymenia miesta všetky deti.

SLABIKOVÉ PEXESO

Hrá sa ako klasické pexeso. Cieľom hry je, aby si deti precvičili spájanie prvých dvoch hlások v slove. Pexeso je zamerané na spoluhlásky M, L a samohlásky. (Príloha č. 2)

MATEMATIKA + SLOVENSKÝ JAZYK = ZÁBAVA

Lodička

Vybrali sa raz na prechádzku žabiatko, kuriatko, mýšatko, mravček a chrobáček. Prišli k potoku.

„Podme sa okúpať,“ povedalo žabiatko a skočilo do vody.

„My nevieme plávať,“ povedali kuriatko, mýšatko, mravček a chrobáček.

„Kva-cha-cha! Kva-cha-cha!“ zasmialo sa žabiatko. „Na nič nie ste súci!“ A smialo sa, len-len že nepuklo od smiechu.

Kuriatko, mýšatko, mravček a chrobáček sa urazili. A začali rozmýšľať. Rozmýšľali, rozmýšľali, až veru vymysleli.

Kuriatko odišlo a prinieslo list. Mýšatko dovlieklo orechovú škrupinu. Mravček pritiahol slamku. A chrobáček motúz.

Pustili sa do práce: slamku zastokli do škrupiny, motúzikom priviazali na ňu list a bola loďka. Loďku pustili na vodu... Posadili sa do nej a plávali!

Žabiatko vykuklo z vody, chcelo sa ešte posmievať, ale loďka bola ďaleko... Už by ju nedohonilo!

Vladimír Grigorievič Sutujev

Rozprávka „Lodička“ je motiváciou k nasledujúcim aktivitám, ktoré sa od nej odvíjajú. Aktivity budú presahovať 2 vyučovacie hodiny (závisí od šikovnosti detí), preto je ideálne spojiť ich s výtvarnou výchovou. Deti môžu pracovať samostatne alebo vo dvojiciach. Po prečítaní rozprávky je vhodné sa s deťmi o nej porozprávať a zamerať sa na vzťahy medzi priateľmi - vzájomnú pomoc priateľov, nevhodnosť posmeškov atď.

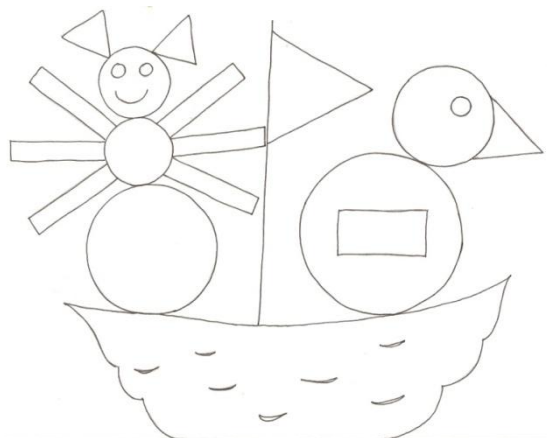
Prvá fáza je zameraná na rozcvičenie prstov prostredníctvom manipulácie s plastelínou a výrobu lodičky z orechovej škrupiny s pomocou kamaráta na motív prečítanej rozprávky. Deti najprv nakreslia vlajku, o ktorej sa s kamarátom porozprávajú a dohodnú sa na jej spoločných znakoch. S pomocou dospelého ju prilepia na polovicu špajdle ako na žrd loďky. Potom si rozcvičia prsty stláčaním plastelíny do zmäknutia a vtlačia ju do orechovej škrupiny. Do jej stredu pichnú špajdľu s vlajkou a loďka skoro ako z rozprávky je hotová. Deti tiež môžu vysvetliť ostatným, čo znamenajú znaky na vlajke a prečo sa pre ne rozhodli. Lodičky vystavíme v triede ako symbol vzájomnej pomoci medzi kamarátmi.

Druhá fáza po rozcvičení prstov je zameraná na písanie, konkrétne na vlnovky. Aby mohla loďka so zvieratkami plávať, pomôžeme jej a dokreslíme jazierku vlnky. Materiálom na kreslenie vlniek by mohla byť polovica modrej voskovej pastelky, pretože pri jej držaní ju deti uchopia prirodzene správne tak, že palec je v protistojnej polohe k ukazováku a prostredníku. Vlnky môžu byť predkreslené v spodnej polovici výkresu formátu A3 rozdeleného na polovicu a v hornej časti (nad vlnkami) bude plávajúca loďka so zvieratkami, prípadne sa môžu v konečnej fáze dva výkresy A4 zlepiť. Deti môžu na výtvarnej výchove pretrieť vlnky bledomodrou vodovou farbou (prípadne nalepiť vystrihnuté rybky z farebného papiera) a výsledný efekt bude ešte farebnejší a výraznejší.

V tretej fáze sa zameriavame na matematiku – konkrétne geometrické tvary. Na úvod je veľmi vhodné zahrať si niektorú z vyššie uvedených didaktických hier či už na zopakovanie alebo oboznámenie sa s geometrickými tvarmi. Po hravom uvedení detí do tejto témy môžu začať opäť buď individuálne alebo vo dvojiciach ukladať vystrihnuté geometrické tvary z farebného papiera do obrysov zvieratiek na obrázku. Ak geometrické tvary správne uložia, s pomocou dospelého poukladané tvary aj prilepia. Na záver vyfarbia orechovú škrupinku. Spolu s vlnkami pod loďkou vzniknú veselé a farebné práce. Vystavené v triede budú pripomínať rozprávku o priateľstve a symbolizovať, že priatelia si majú vždy pomáhať. (Príloha č. 3)

Vo finálnej fáze môžu deti na výtvarnej výchove vytvárať ďalšie zvieratká z geometrických tvarov podľa vlastnej fantázie. Môžu ich tiež tvarovať z plastelíny (alebo inej modelovacej hmoty) a to tým spôsobom, že si vymodelujú najprv guľu. Z vymodelovanej gule potom vytvoria zvieratko dotváraním končatín a hlavy s jeho charakteristickými znakmi. Samotnými deťmi vymodelovaná guľa je zároveň výbornou praktickou ukážkou rozdielu medzi guľou a kruhom.

PRÍRODOVEDA + VÝTVARNÁ VÝCHOVA = PROJEKTY

KALENDÁR PRÍRODY

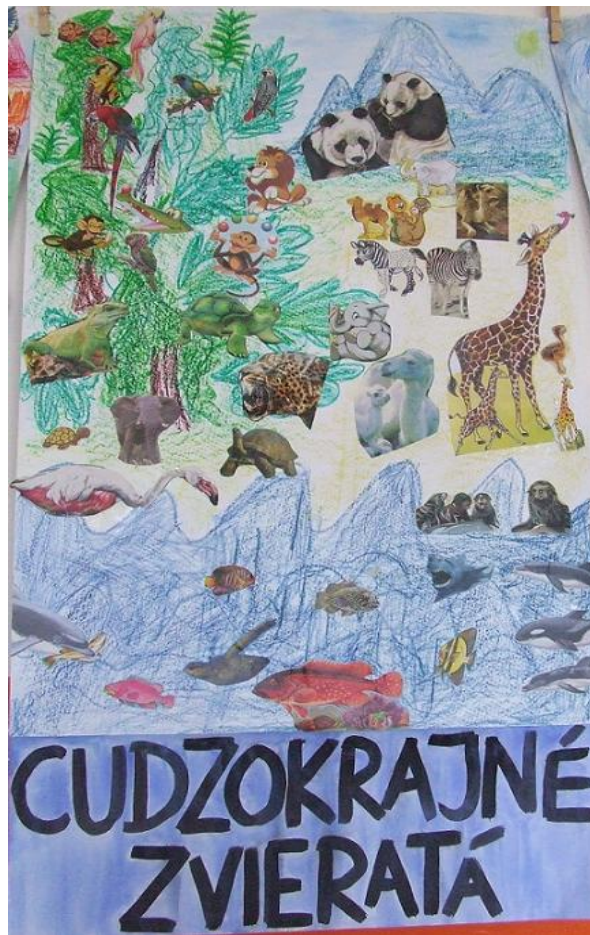
Na osvojenie si ročných období, mesiacov v roku, ako aj dátumov narodenia a menín, je ideálny kalendár prírody. Na výtvarnej výchove sa dá z veľkého kartónu zhotoviť kruh, ktorý rozdelíme na štyri časti a každú časť deti vyfarbia inou farbou. Aby pochopili do hĺbky, čo sa v jednotlivých obdobiach/mesiacoch deje alebo je pre ne typické, napomôžu im obrázky z časopisov. Deti môžu pracovať v skupinách podľa ročných období (skupiny jar, leto, jeseň, zima). Z obrázkov povyberajú tie, ktoré si myslia, že sa hodia pre ich ročné obdobie, pričom však vzájomná spolupráca s druhými skupinami je vítaná. Spoločne sa o vybraných obrázkoch porozprávajú s učiteľom a na záver ich poukladajú a prilepia s pomocou učiteľa na kalendár podľa ročných období. Na nastrihané kartičky učiteľ napíše dátum narodenín a menín jednotlivých detí a spoločne ich prilepia k prislúchajúcim mesiacom, aby tak každé dieťa vedelo, v ktorom mesiaci má narodeniny a meniny ono, či druhí spolužiaci.

ZVIERATÁ

Podobným spôsobom, ako pri kalendári prírody, postupujeme aj s témou zvieratá. Deti pracujú v skupinách. Na výtvarnej výchove nakreslia na veľký formát papiera prostredie, ktoré je typické pre: domáce zvieratá (byt/dom, dvor); voľne žijúce u nás (pole, lúka, les, rieka); exotické alebo cudzokrajné zvieratá (more, dažďový prales, púšť), k čomu zase môžu pomôcť obrázky krajiny. Každá skupina si potom povyberá z obrázkov zvierat tie, ktoré si myslí, že prislúchajú jej téme. Predprípravou/obmenou obrázkov môžu byť hračky - zvieratká, ktoré si deti donesú z domu. Spoločne sa

o vybraných obrázkoch (hračkách) porozprávame, deti ich poukladajú na plagáty a obrázky následne prilepia. Pri tejto téme môžeme zvieratá deliť aj na základe iných kritérií, napr. podľa počtu nôh; podľa toho, čím sa živia; podľa spôsobu rozmnožovania, prezimovania, atď.

MOJA RODINA A BYDLISKO

Rodina je veľmi vďačná téma u detí, keďže sa ich bezprostredne týka. Avšak u detí z málo podnetného prostredia, no nielen u nich, rodina nemusí vždy zabezpečovať istotu a bezpečie domova, prípadne sa môže vyskytnúť v rodine nejaká tragédia, rozvod. Preto treba v tejto problematike postupovať veľmi diskrétno, aby prípadný rozhovor nevyvolal negatívne emócie u niektorého z detí. Ideálne je nechať deti samé vystihnúť si rôzne postavičky ako zástupcov rodinných príslušníkov a nalepiť ich na farebný papier (v našom prípade postavičky z pracovných listov na prvouku pre 1. ročník podľa Wiegerovej, Kopáčovej, Bubelíniovej). Potom môžu dokresliť čiernym tušom/fixkou prostredie, v ktorom sa rodina nachádza. O jednotlivých prácach spontánne samé porozprávajú, prípadne učiteľ pomôže vhodne volenými otázkami, čím sa vyhne indiskrétnosti. O spôsobe rodinného života niektorých detí nám napovie aj dramatizácia, kedy majú v určitých problémových situáciách hrať deti rodičov (napr. ak dostanú zlú známku, nechtiac rozbijú pohár, atď.).

Druhá časť projektu sa zameriava na obec/mesto, v ktorej deti žijú. Vychádzka do obce/mesta stimuluje deti k väčšej všímavosti, čo sa okolo nich nachádza (významné miesta, budovy, prírodné úkazy a iné). V triede vyrozprávajú, čo všetko videli. Na výtvarnej výchove namaľujú v skupinách (podľa bydliska) na veľký formát papiera svoje bydlisko a jeho významné body. Na záver k tomuto plagátu nalepia svoju rodinu a spoločne sa porozprávame o spoločných a rozdielnych znakoch jednotlivých plagátov, taktiež ich porovnáme s tým, čo sme videli na vychádzke.

ŽIAČIK SEPARÁČIK

Separácia odpadu by mala byť v dnešnej dobe každodennou realitou každej domácnosti, no bohužiaľ s recyklovaním majú problém mnohí dospelí, nieto ešte deti. Prvoradou úlohou je naučiť deti udržiavať si poriadok v triede, v škole a jej okolí s heslom odpadky patria do koša, nie na zem! So separáciou odpadu je vhodné začať čo najskôr, aby si jeho triedenie zautomatizovali v čo najnižšom veku. Zo začiatku sa treba sústrediť na 3 najzákladnejšie druhy odpadu, s ktorými sa stretávame – papier, plasty, sklo a ostatný odpad (biologický, kov atď.). Spočiatku je hlavným radcom pri každej smietke učiteľ. Vyžaduje si to veľa trpezlivosti a spätnej väzby, kým sa deti naučia rozlišovať, ktorý materiál kam patrí. Mnohokrát jeden školský rok nestačí. Je to však vzhľadom na ohľaduplnosť k životnému prostrediu, ktorého sme aj my súčasťou, nevyhnutné. Triedenie odpadu má u detí veľký úspech. Keď sa raz triediť naučia, zostane to v nich, hoci k tomu z rodiny mnohokrát nie sú vedené.

Na uľahčenie separovania odpadu existujú mnohé aktivity, jedna z najmotivujúcejších pre deti je rozdelenie odpadového materiálu metódou pokus - omyl a poukázanie na vlastnosti viacerých druhov odpadu praktickými ukázkami/pokusmi a problémovými úlohami. Viacero predmetov z papiera, plastu a skla, s ktorými sa deti bežne stretávajú, položíme na kopu. Úlohou detí rozdelených do skupín bude metódou pokus - omyl roztriediť predmety, ktoré podľa nich patria k sebe na základe podobnosti materiálu, z ktorého sú vyrobené. Výsledky nemusia byť správne, ide o to, aby samé vnímali materiál a zamysleli sa nad jeho triedením na základe určitých kritérií. Spoločne s učiteľom sa o výsledkoch porozprávajú, ukážu si a porovnajú ďalšie vlastnosti materiálov, napr. reakcia pri kontakte s vodou (nasiakavosť papiera), tvrdosť, pevnosť, hmotnosť jednotlivých materiálov atď. Učiteľ potom môže zadávať problémové úlohy – nájsť spomedzi predmetov najťažší/najľahší, najtvrdší/najmäkší, najpevnejší/najmenej pevný predmet a iné.

Roztriedenú kopu predmetov na papier, plasty a sklo deti následne spracujú na výtvarnej výchove. Vytvoria napríklad hračky z odpadového materiálu podľa vlastnej fantázie na základe dohody a spolupráce v skupine. Každá skupina môže mať iný druh materiálu na spracovanie. Vzniknuté hračky sa môžu vystaviť v triede/na chodbe školy najlepšie vedľa košov na separovaný odpad, aby sa vedelo, do ktorého koša sa aký druh odpadu vyhadzuje. Zreteľne treba všetko označiť a hračky sa tak stanú ďalším estetickým doplnkom, praktickou ukážkou a názornou učebnou pomôckou zároveň. Vhodné je na záver deti upozorniť, že desiata do koša nepatrí, radšej ju treba odniesť domov. Deti by mali byť vedené k tomu, aby neplytvali jedlom, ale si ho vážili. Mali by sa tiež dozvedieť, že mnohé deti na svete hladujú a boli by vďačné za ich nechcenú desiatu, čo však môže byť námetom na ďalšiu tému ohľadom rôznych kultúr sveta a ich spôsobe života v rámci multikultúrnej výchovy.

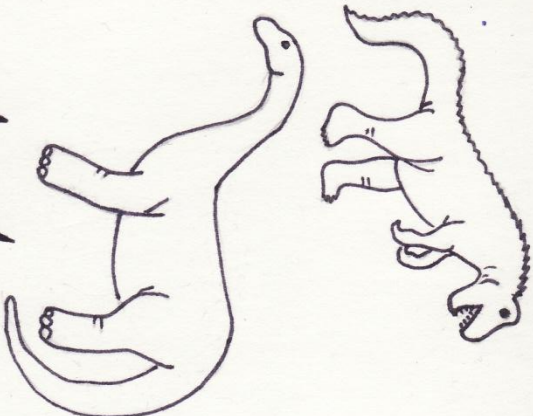
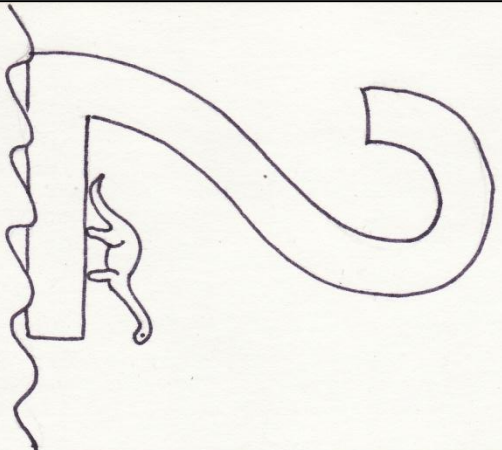
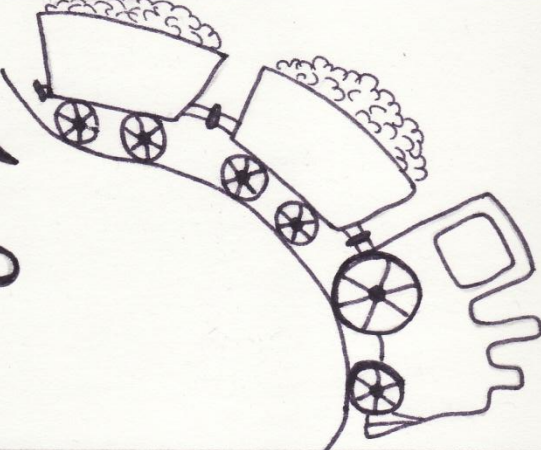
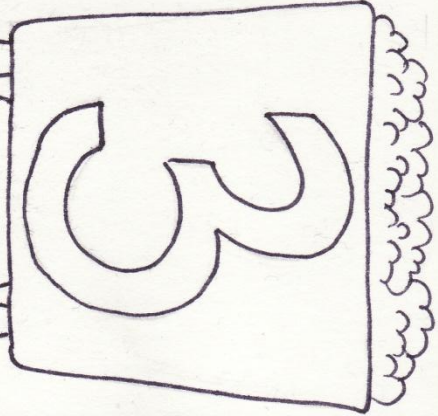
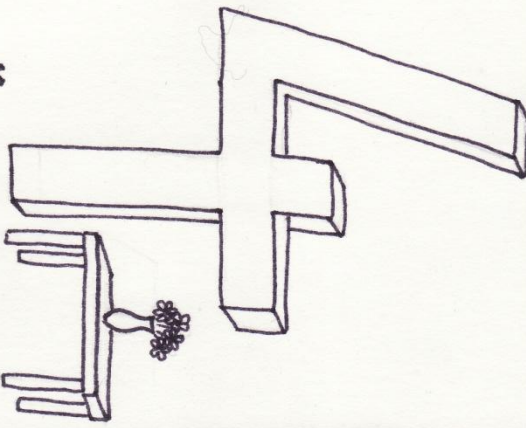
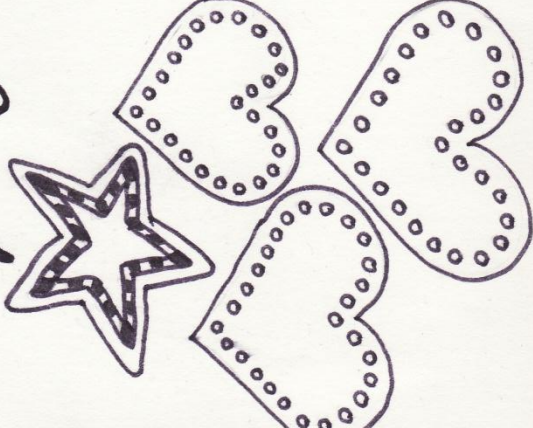
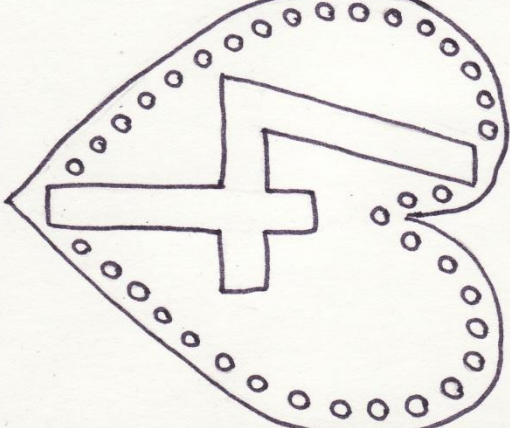

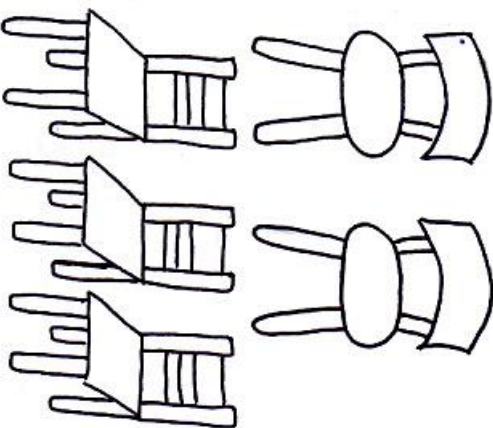
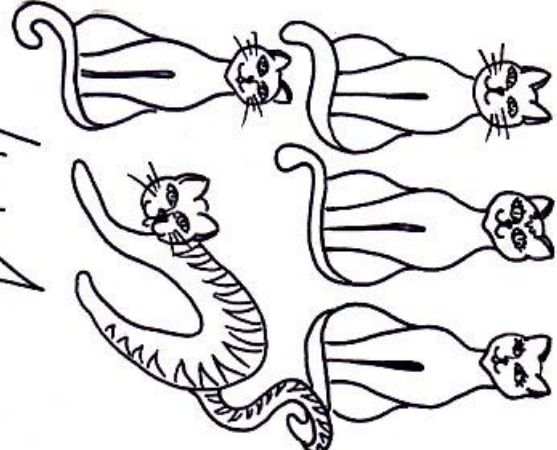
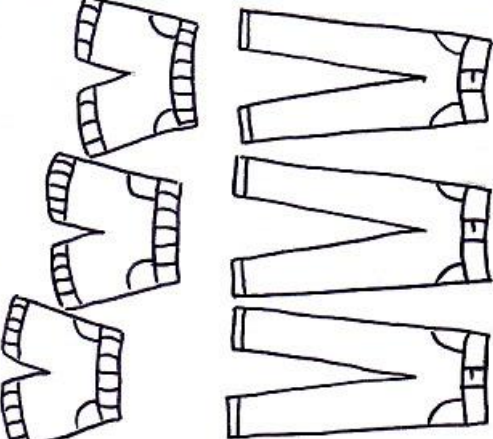
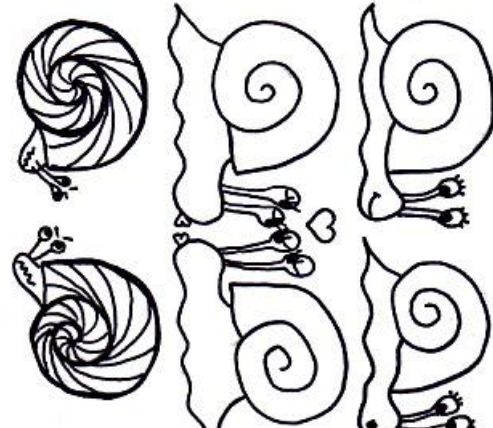
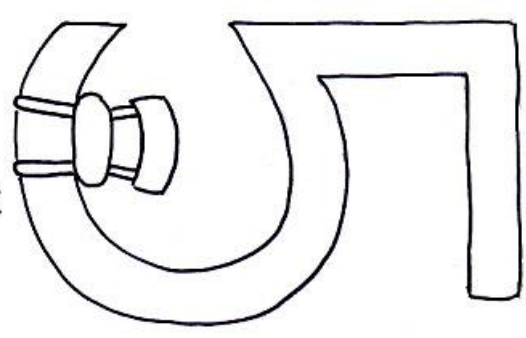
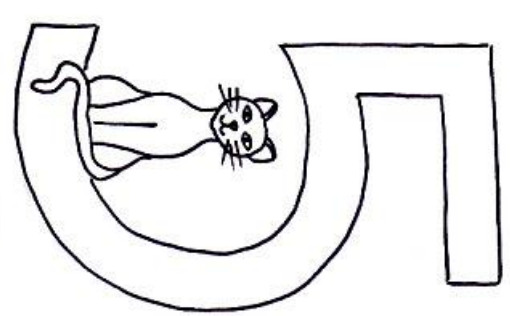
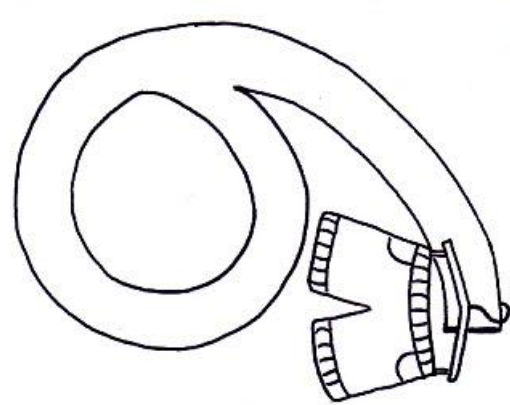
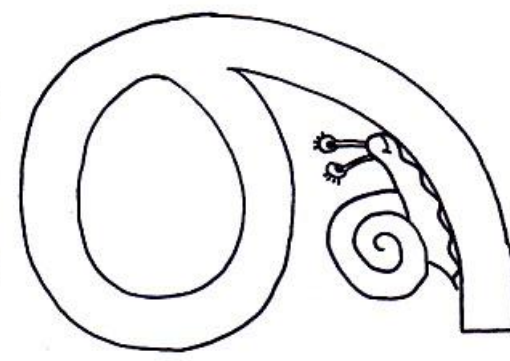
Inou (jednoduchšou) alternatívou názornej ukážky spôsobu recyklácie je vláčik, do ktorého vozňov deti ponalepujú obrázky rôznych predmetov z rôznych materiálov, pričom každý vozeň separuje iný druh odpadu. (Príloha č. 4)

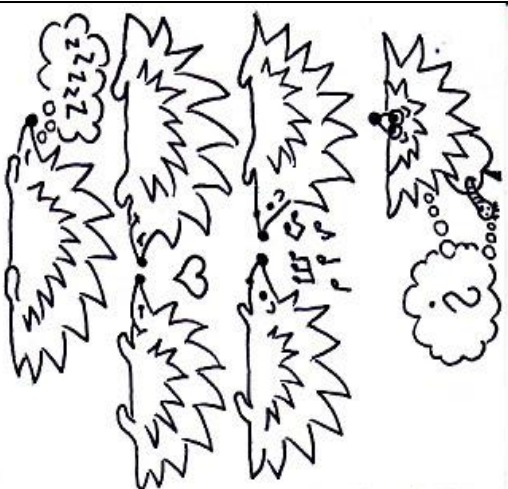
Príloha 1: Smutná nula

Aktivitu Smutná nula k priloženej obrazovej prílohe nájdete popísanú na stranách 10 a 11.

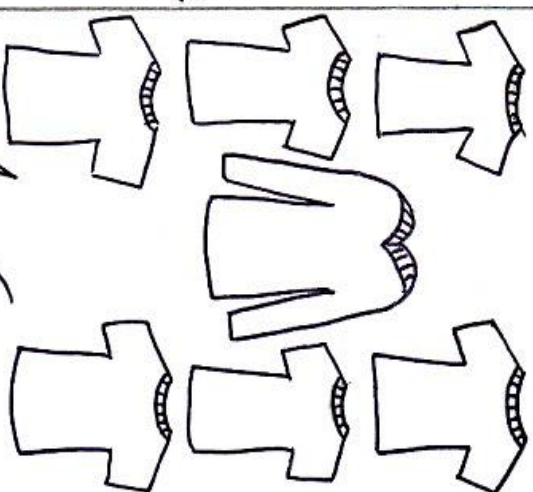

 $1+1$	 DVA
 $1+2$	 TRI
  $2+2$	 ŠTYRI
 $3+1$	 ŠTYRI

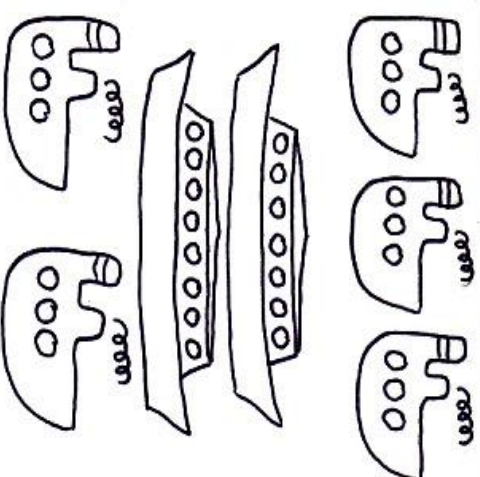
 2+3	 4+1	 3+3	 4+2
 PĂȚ	 PĂȚ	 ȘEST	 ȘEST

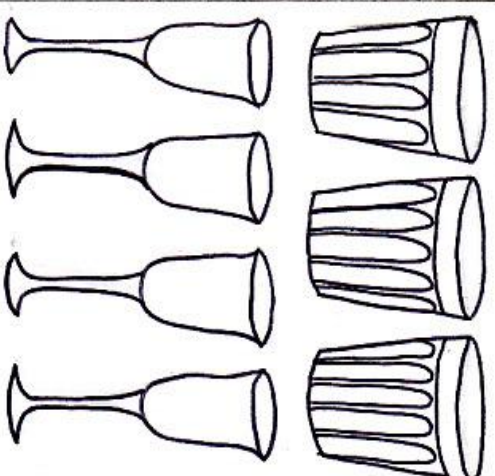
$$1+5$$

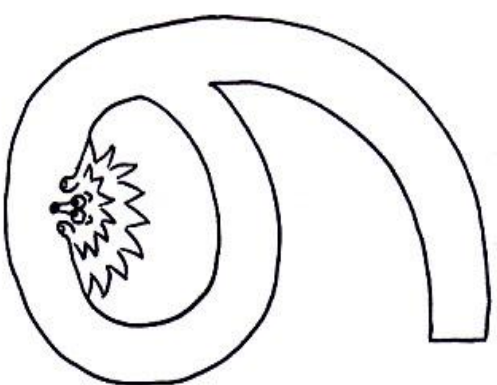
$$1+6$$

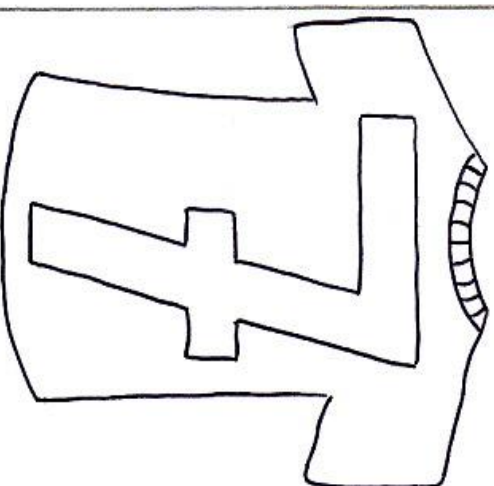
$$2+5$$

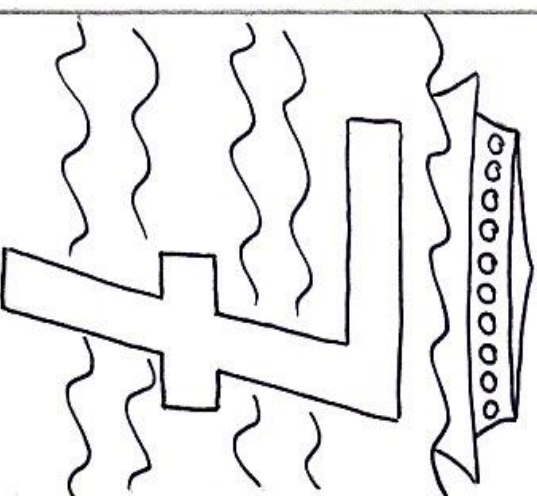
$$3+4$$

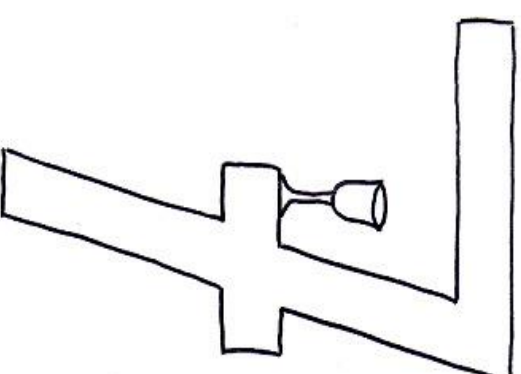
ŠEŠT

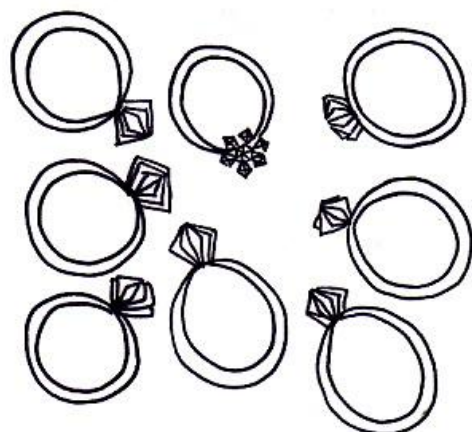
SEDEM

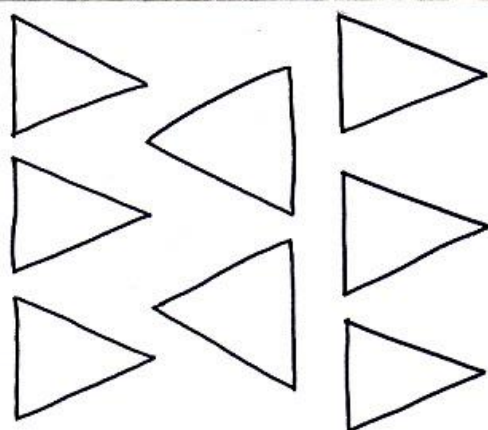
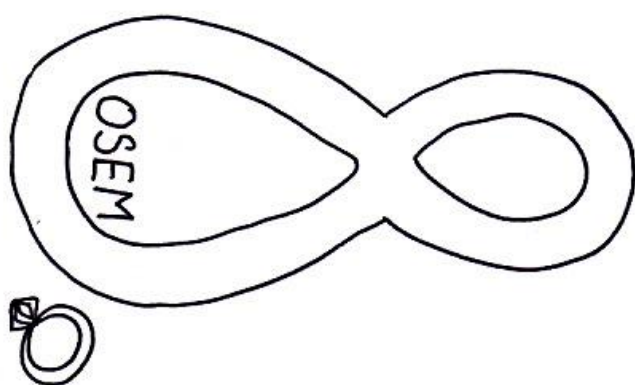
SEDEM

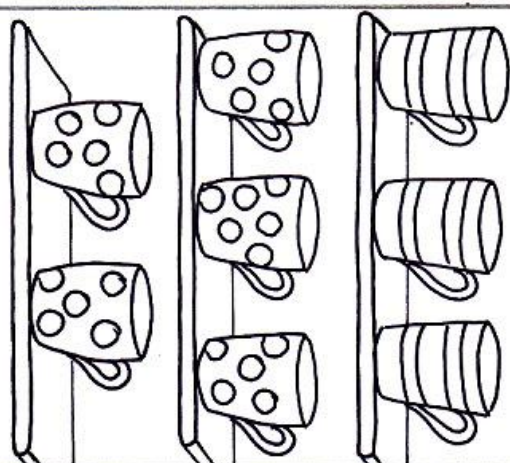
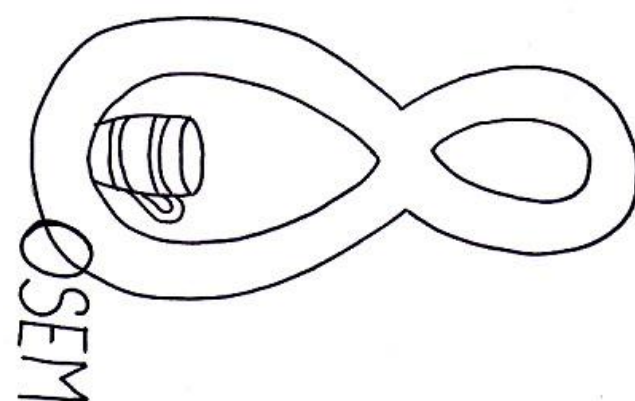
SEDEM

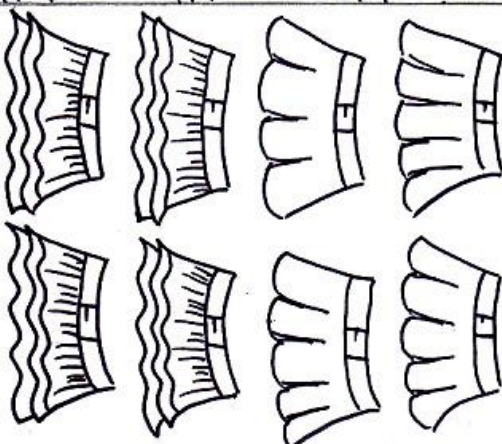
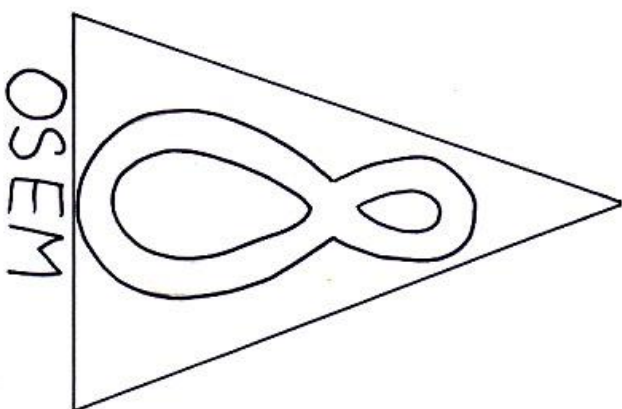
$$1+7$$

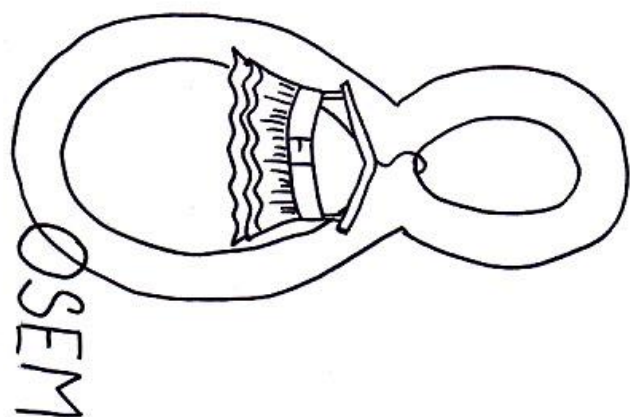
$$2+6$$

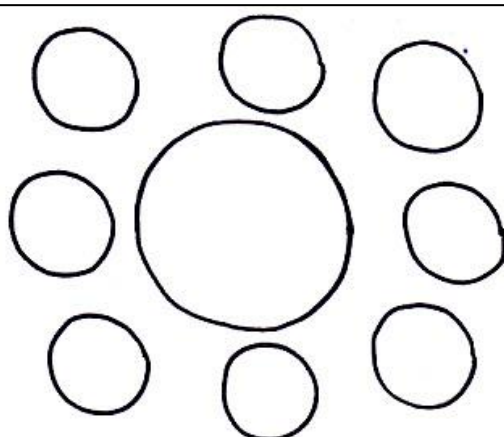

$$3+5$$

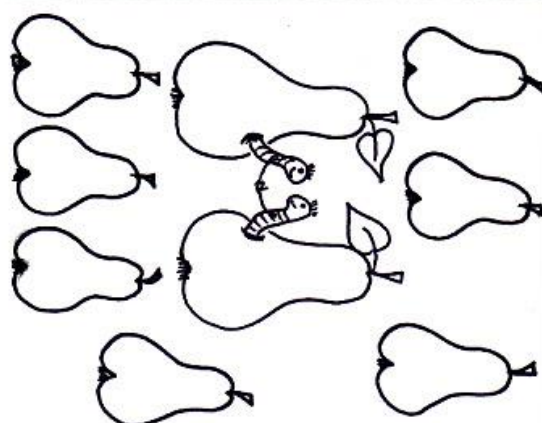

$$4+4$$

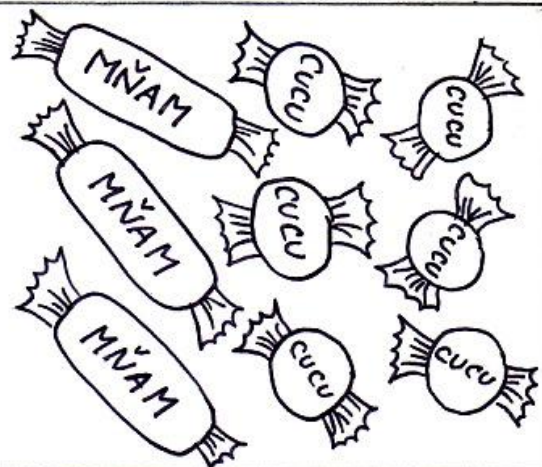

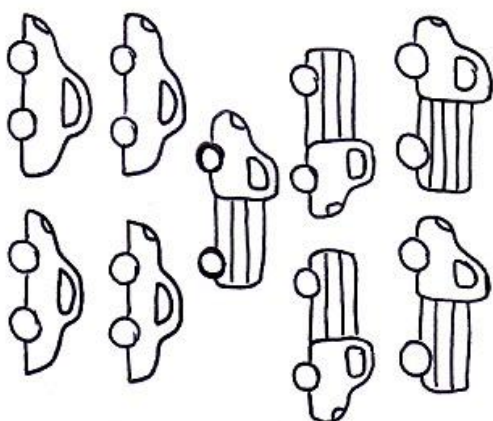
$$1+8$$

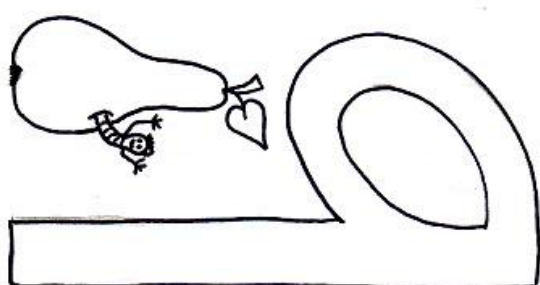
$$2+7$$

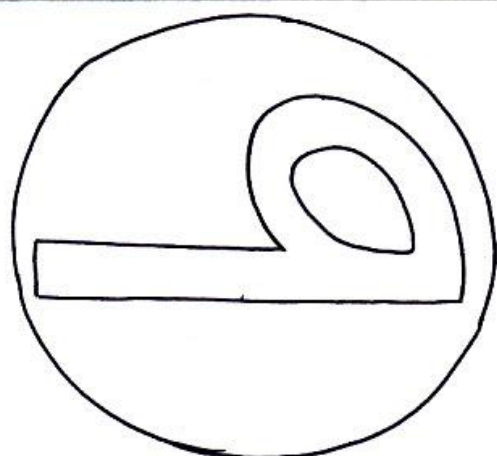
$$3+6$$

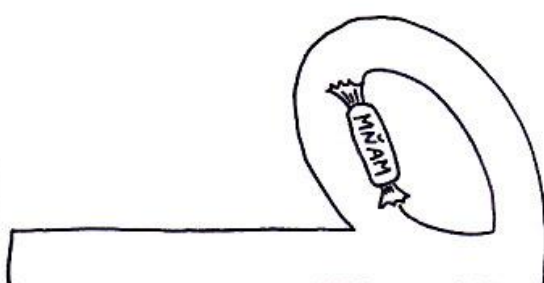
$$4+5$$

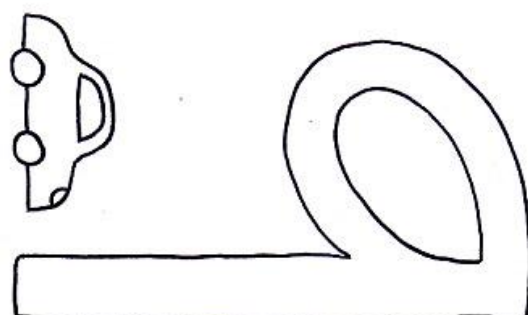
DEVÄŤ

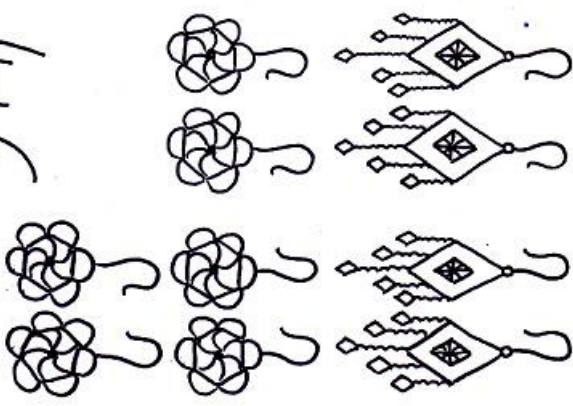
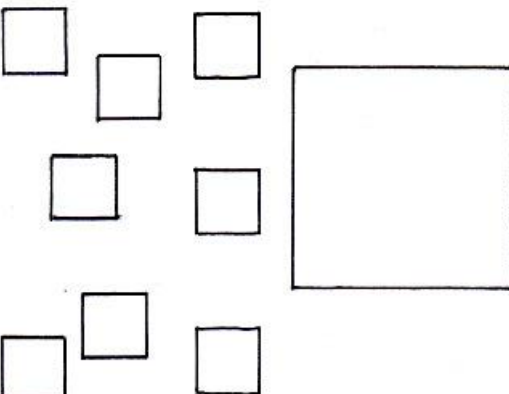
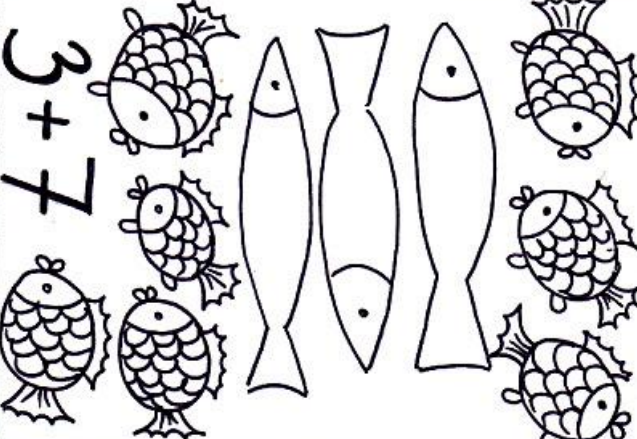
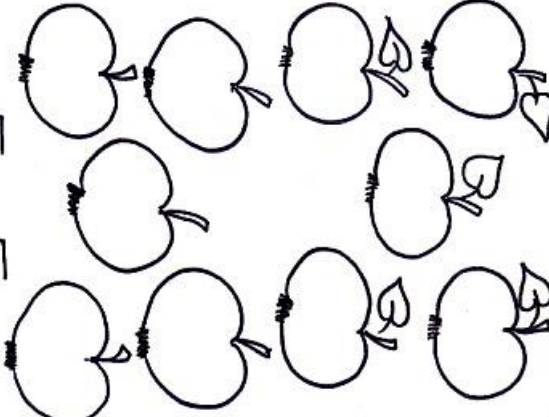
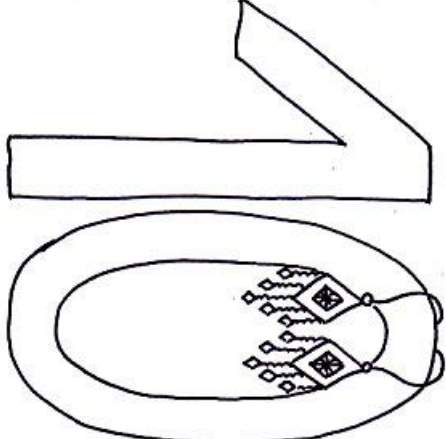
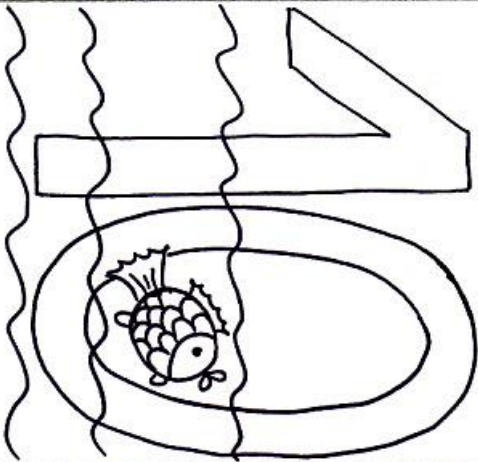
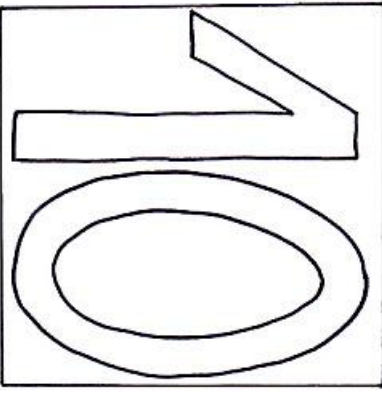
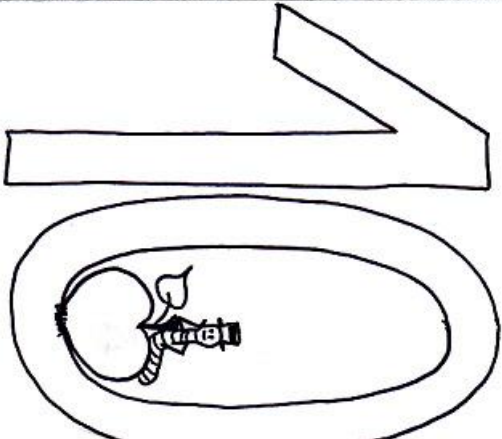
DEVÄŤ

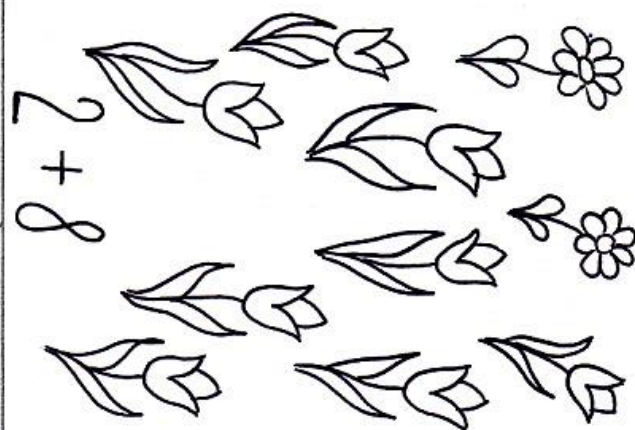

DEVÄŤ

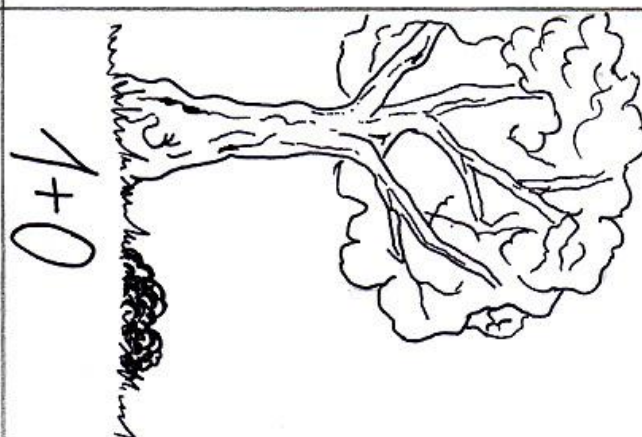

DEVÄŤ

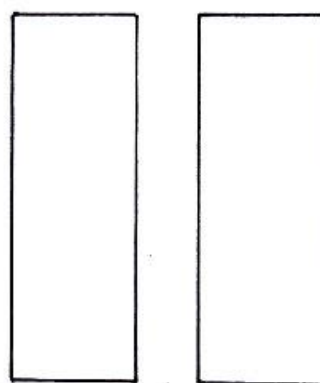
 $4 + 6$	 $1 + 9$	 $3 + 7$	 $5 + 5$
 DESAȚ	 DESAȚ	 DESAȚ	 DESAȚ

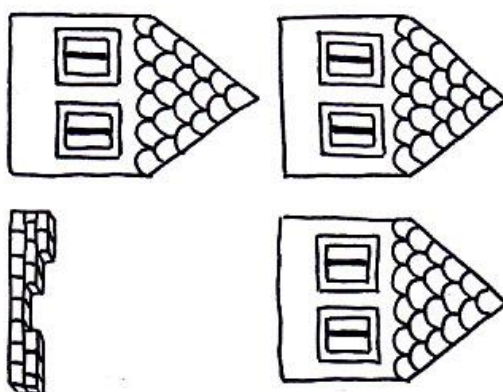
$$2 + 8$$

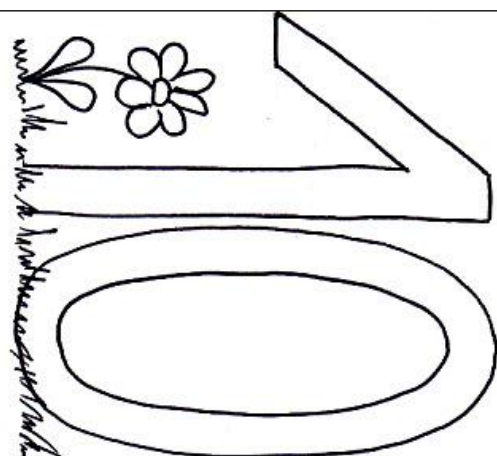
$$1 + 0$$

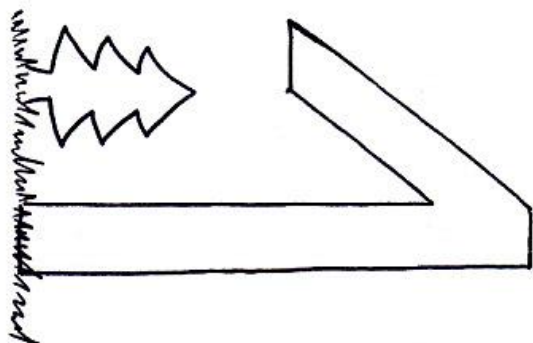
$$0 + 2$$

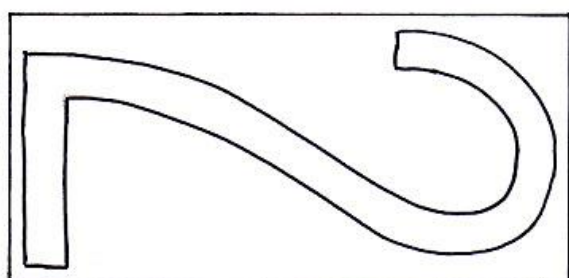
$$3 + 0$$

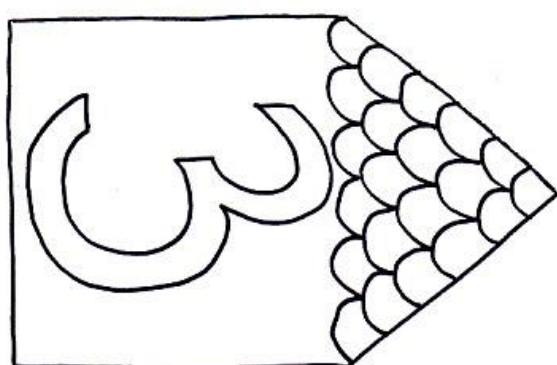
DESAT

JEDEN

DVA

TRI

Príloha 2: Slabikové pexeso

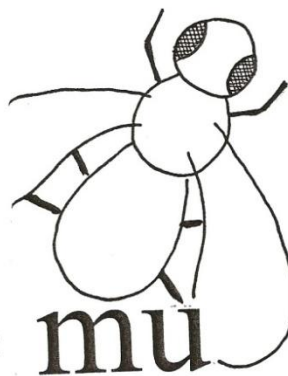
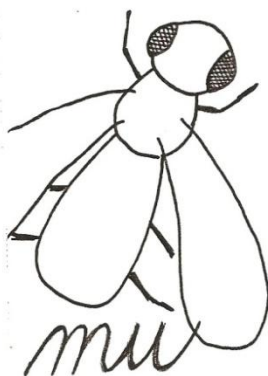
Tieto obrázky sú prílohou k aktivite Slabikové pexeso popísanej na strane 12.

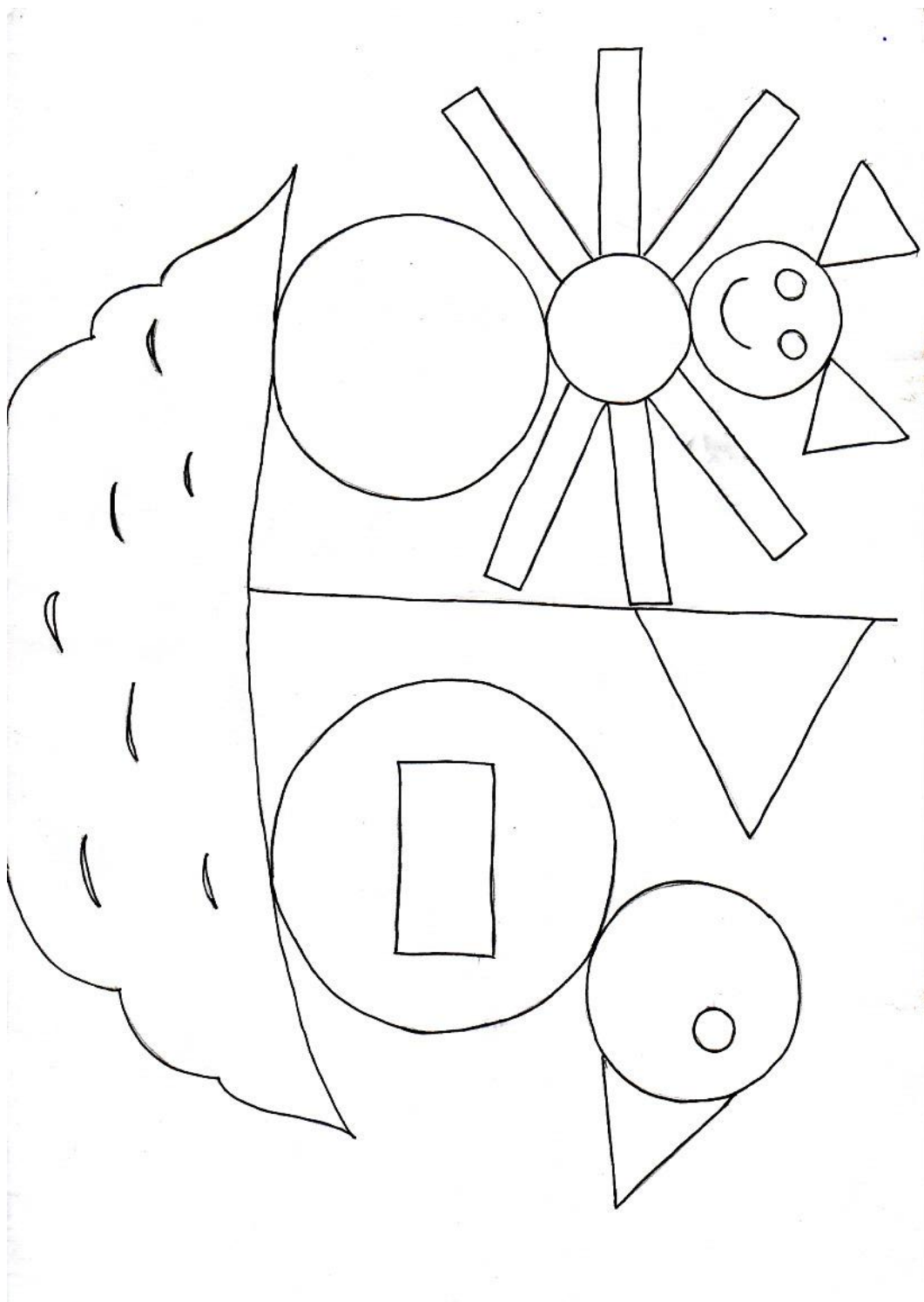
le

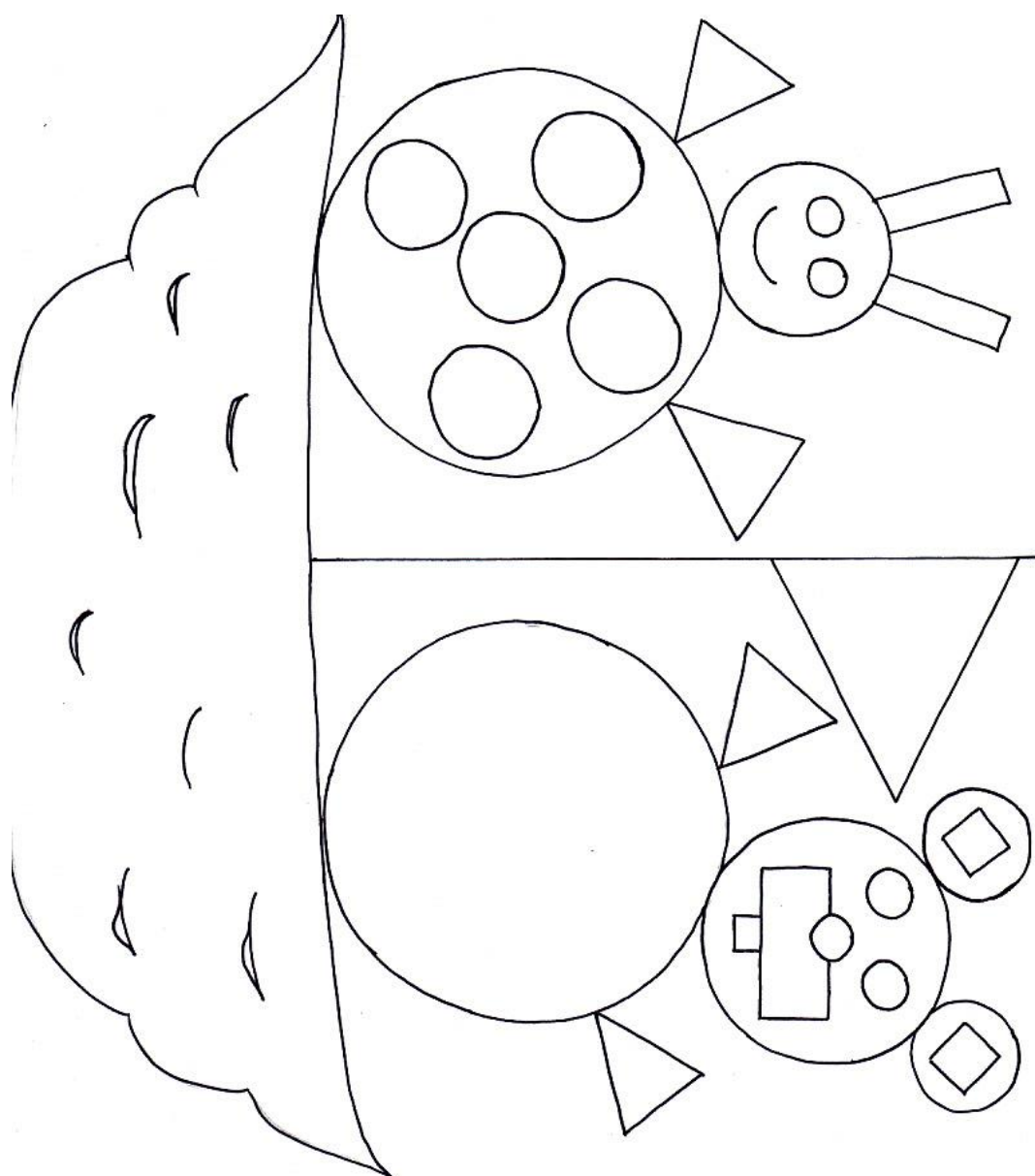
le

Príloha 3: Lodička

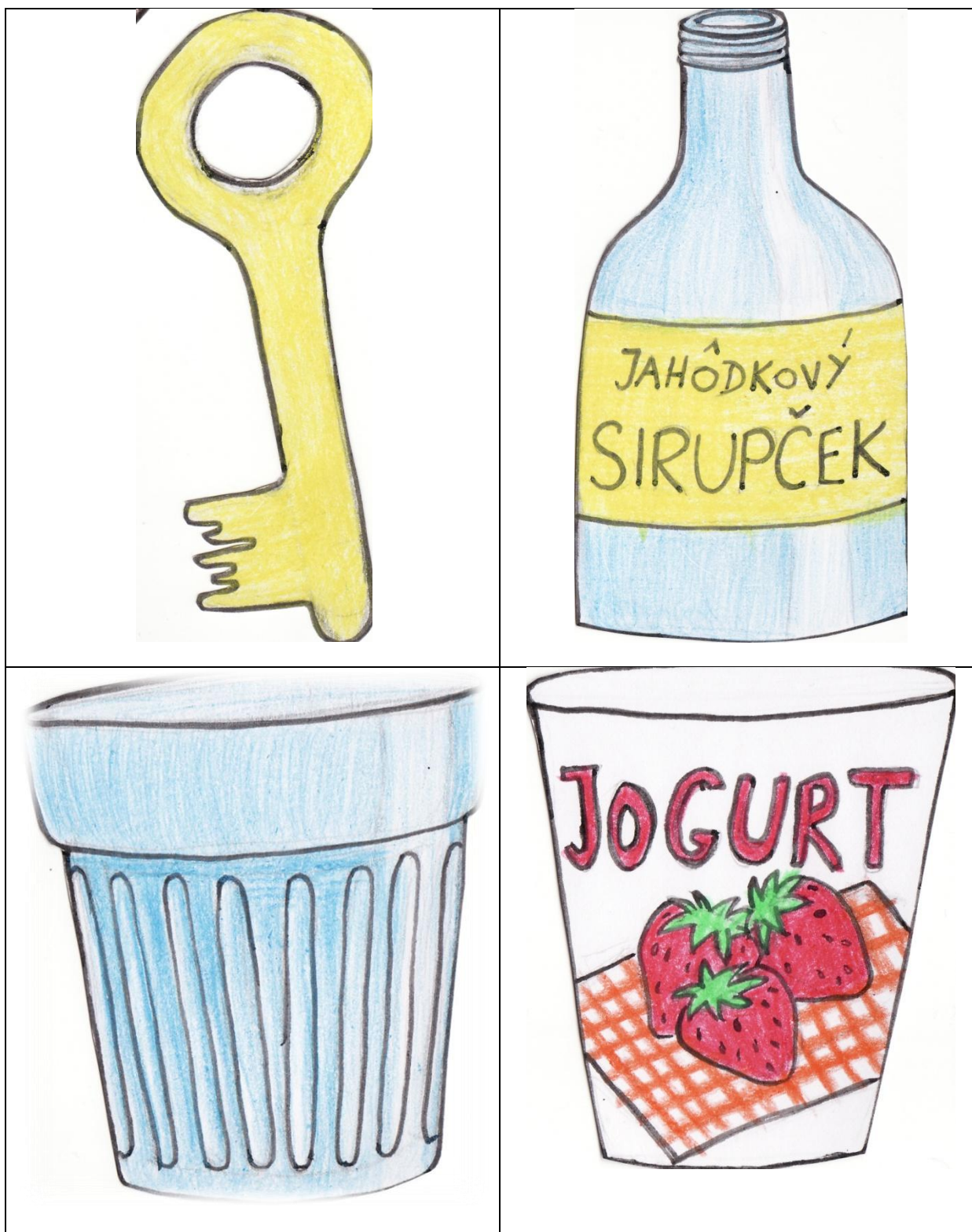
Tieto obrázky sú prílohou k aktivite Lodička popísanej na stranách 13 a 14.

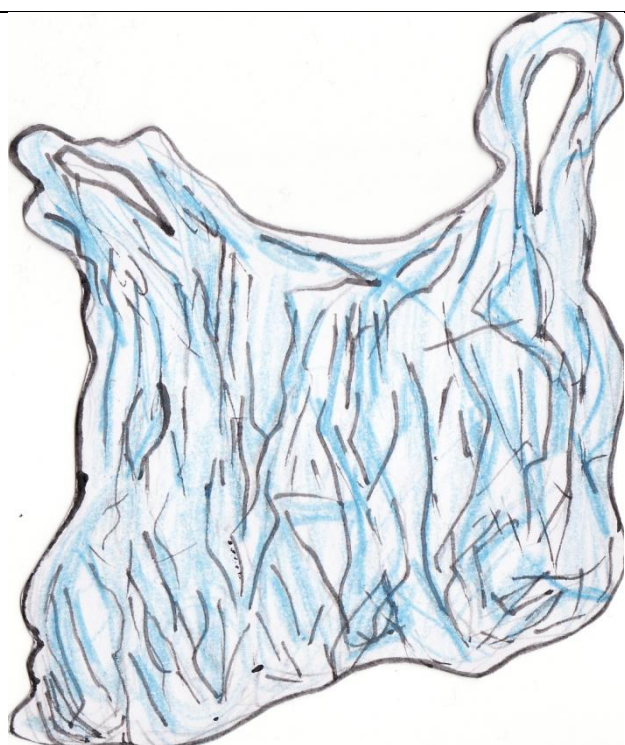
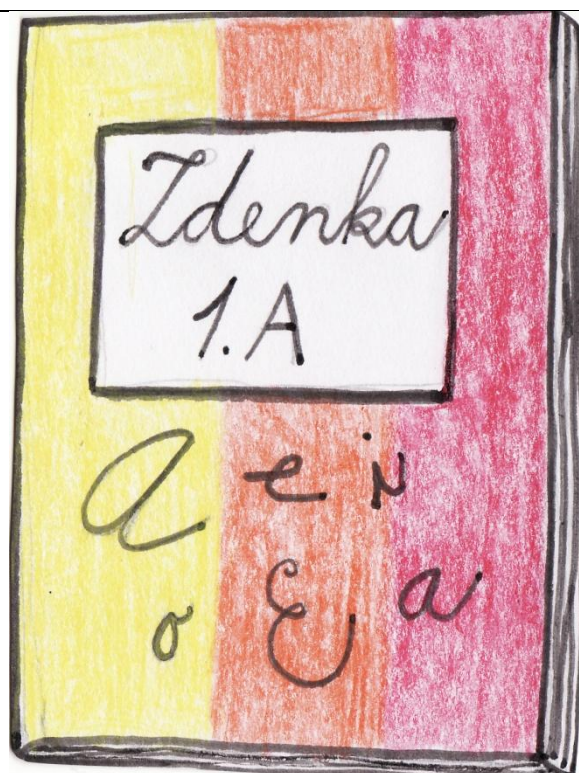
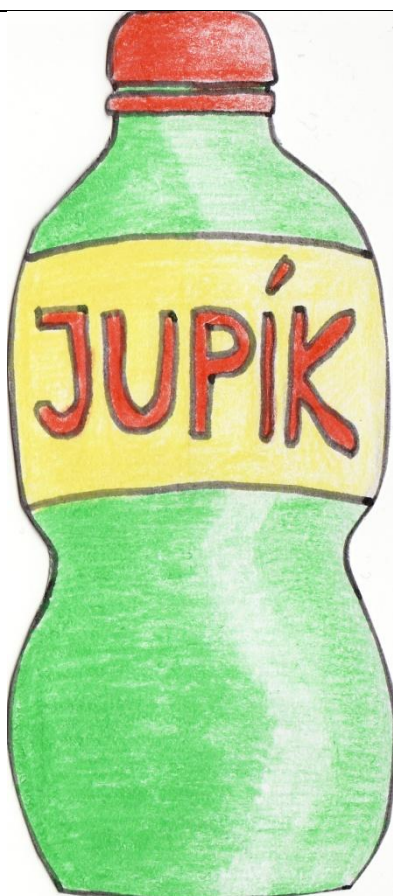

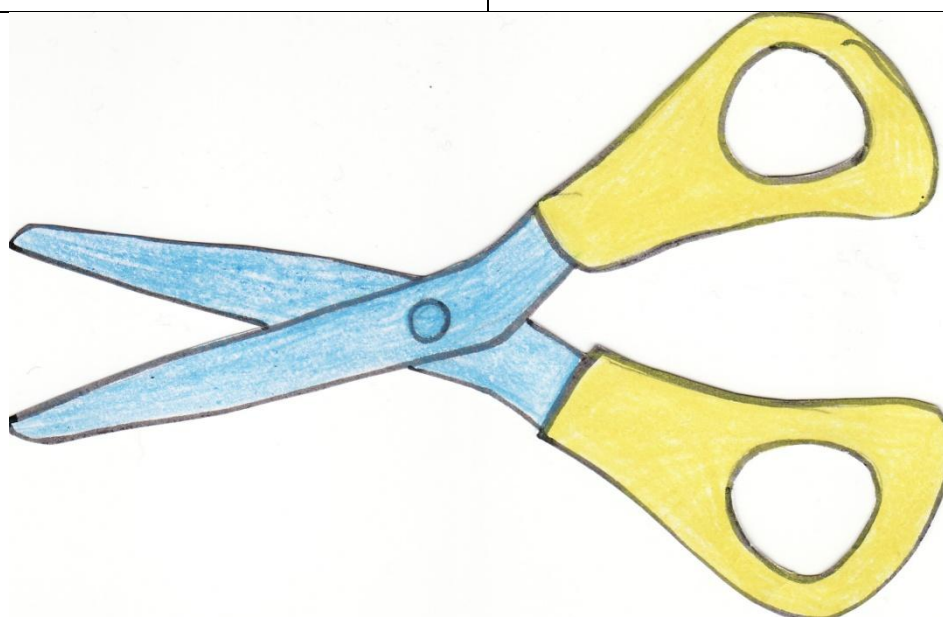

Príloha 4: Vláčik separáčik

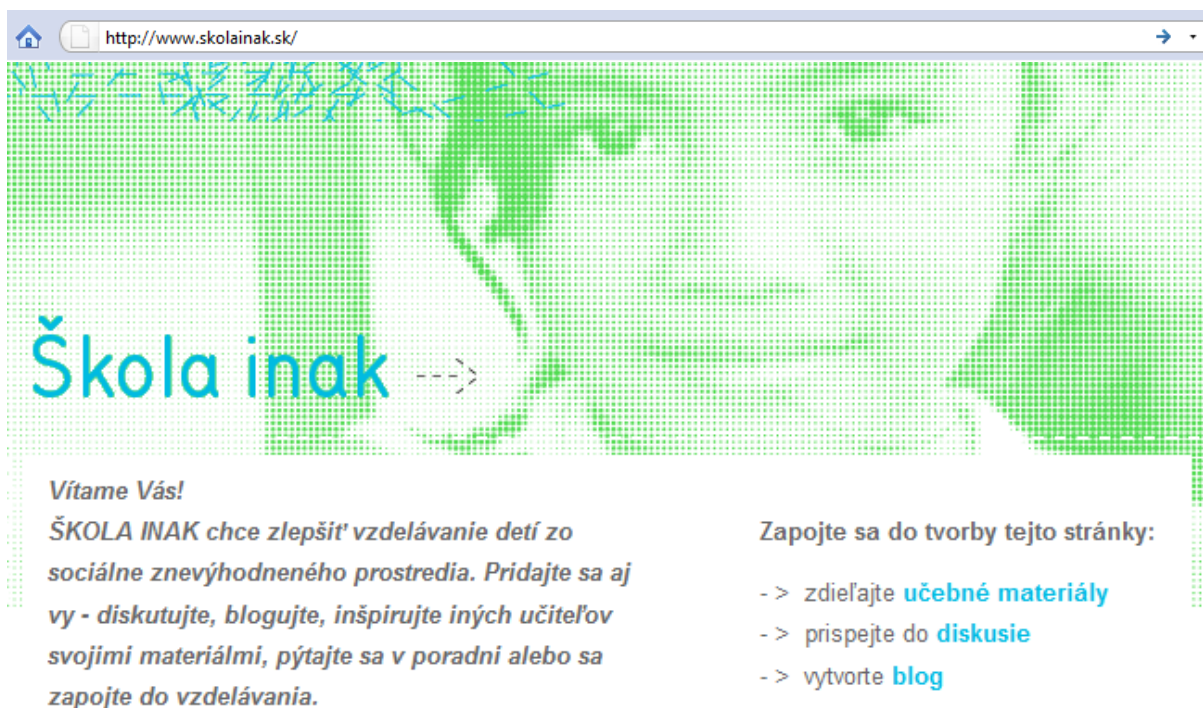
Tieto obrázky sú prílohou k aktivite Žiačik separáčik popísanej na stranách 17 a 18.

Nová webstránka pre učiteľov:

Učebné materiály

Diskusie

Poradenstvo

Blogy

Novinky

NADÁCIA OTVORENEJ SPOLOČNOSTI
OPEN SOCIETY FOUNDATION

Tento projekt je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky, ktorého sprostredkovateľom je Nadácia otvorenej spoločnosti.

„Začiatky boli veľmi ťažké, pretože deti sa ťažko adaptovali v škole, neboli zvyknuté na odlúčenie od rodičov a plakali za nimi. Deti mali často problémy s bolesťou hlavy a bruška, čo bolo možným ukazovateľom prežívania stresu alebo strachu z pobytu v škole a z odlúčenia od rodičov. Pomerne často sa sťažovali na bolesti zubov. Preto majú všetci v škole zubné kefky, ktorými si každé ráno vyčistia zúbky.

Vyučovanie je zamerané hlavne na slovenský jazyk a matematiku. Učiť sme začínali klasickou metódou, pomocou šlabikárov a iných učebných pomôcok pre základné školy. Tento systém sa neosvedčil, bolo nutné nájsť spôsob, vďaka ktorému deti nielen motivujeme na vyučovaní, ale aj k pravidelnej dochádzke do školy. Máme možnosť robiť aktivity, ktoré v školskom prostredí nie sú bežné, pretože my sme v podstate škôlkari. Prostredníctvom hier, ako je napríklad skladanie písmenkového puzzle, hľadanie skrytých písmen po celej triede, hádanie čísiel podľa počtu tlesknutí a iných, sa snažíme deti takouto formou naučiť čítať a počítať. Táto forma je pre našich žiakov omnoho príjemnejšia a viac ich baví. Toho dôkazom sú aj viditeľné pokroky u detí.“

Mgr. Zuzana Tichá